

Obrtnija.

Obrtnik propada in izmira.

Take tožbe se premnogokrat čitajo po raznih listih, ter odmevajo po raznih shodih. Da je opravičena taka tožba, se žali Bog vsakteri lahko uveri. Ako hočemo v resnici spoznati, ozrmo se le par let nazaj v preteklost, in kmalo bomo videli, kako daleč se je že pogreznil mali obrtnik — rokodelec. Ako je človek prišel še pred malo vrsto let, v kako večjo vas, v trg ali malo mesto, videl je na prvi pogled zadovoljno življenje med prebivalci, raznih rokodelcev delavnice bile so polne delavcev, ki so zvrševali svoj poklic, v dobrim stanu bile so prodajalnice — če tudi vse v manjšem številu kakor sedaj. Oštirji pa so zadovoljnih obrazov pripravljali razna živila svojim obiskovalcem. Tudi poljedelec bil je zadovolnejši kakor današnji čas; lahko se je spečal, kar je imel čez svoje gospodarske potrebe — v domačem mestu, ali v trgu i. t. d.

Kaj pa danes? Ako se ozremo ravno v te kraje, kakor smo jih sedaj v duhu pregledovali. Ali ni velika razlika — ? Delavnice, kolikor se jih sicer še nahaja, so večinoma prazne, kar je očitno dokaz, da rokodelec ne živi — temveč le komaj životari in — skoraj pride čas, da pogine za večno. Drugi preje imenovani stanovi se točno tarnajoč ozirajo v preteklost v zlato dobo, ter obupno pričakujejo prihodnosti, bode-li še prišel čas — rešitve. Le število prodajalnic se je pomnožilo. Napolnjene so z raznimi izdelki — kar bi si človek še misliti ne upal pred nekaj časom, a sedaj so za nizko ceno na razpolago ti izdelki. Pa tudi na obrazih ne najdeš prave zadovoljnosti — zaradi prevelike medsebojne konkurence tudi trgovec si komaj životari. Žalostni prizor, kaj ne dragi čitatelj. Prvlje in sedaj! Kdo pa je vzrok vsega tega? Kaj drugega kakor obrtna svoboda! Ko je napočil dan obrtne svobode, porodili so se tudi razni špekulantje — in kapital je začel razprostrati svoje peroti, kakor gobe ob deževnim vremenu, začele so se dvigati tovarne za razne izdelke, nemi stroji — in parna moč začela sta zvrševati svojo ulogo, in stem napredovati pogin rokodeljstvu. Mojsterska društva tako imenovane cehe pričele so razpadati, nobeden se ni hotel več šteti poslušnim ukazom imenovanih ceh, katere so imele nalog, gojiti ravnotežje pravilnosti med obtniki, saj je napočil dan svobode!

Ker so razni špekulanti si znali hitro priliko porabiti in v dobro obrniti, ni se več oziralo na to, ali je kdo zmožen podjetja, katerega misli pričeti ali ne, kdor je imel denar in veselje — postal je kar čez noč lahko veletrčec ali tovarnar za katerekoli izdelke, in šlo mu je vse gladko. Posebno trgovci imeli niso nikakšnih ovir, začeti trgovino, kakor ne meje, kaj in ščim sme trgovati. Pod imenom, prodaja mešanega blaga, bilo je obseženo

vse, ako se mu je zljubilo prodajati, je imel vsakeršne predmete, kar je tudi postavilo glavni temelj, da so se tako bujno razcvetale tovarne — nasprotno pa izmiral rokodelec. Trgovine so postajale natlačene tovarniških izdelkov, katere je prvlje imel pravico prodajati le rokodelec.

Nato se je pričel ljuti boj — konkurenca, katerega sta bila rokodelec in trgovec, dokler ni padel sramotno premagan rokodelec pred svojim podpiranim nasprotnikom. Toda popolnoma pokončan vender še ni bil, če tudi je izgubil mnogo močij — toda na nekdanjo stopinjo vender ni mogel več.

Bo-li še kdaj dospel? To je zelo kočljiva zagonetka. Ako si ogledamo n. pr. ključavničarje, krojače, čevljarje, klobučarje, itd., katerih obrt je svoj čas bujno cvetela po deželi in mestih, kako današnji dan stoje in koliko jih je; nasprotno pa pogledamo prodajalnice, kako so zložene z imenovanim blagom in tudi njih število — vsaka večja vas se že ponaša s prodajalnico — od kot vsi ti izdelki kakor iz tovarn. Ako se vprašamo, kdo vse to dela, je nam jasni odgovor, obrtna svoboda in kapital, ki ima tovarno za svoje peroti — katerih perje — so izdelki — ki je doseglo že najbolj zakotne vasi, in pod pogubonosno senco tega perja izmirajo rokodelci!

Kakor se čuje so se tu in tam začeli za rešenje rokodelcev potegovati višji krogi. Ako naj se stvar vresniči, da bi se rokodelec rešil polnega pogina, je treba resnega dela. Gospodje, katerih naloga in dolžnost je, zastopati obrtni stan, naj bi resno sodelovali ob času, ko se bodo začeli kovati novi zakoni za trgovce in konsumna društva, da se postavi meja trgovcem, meja namreč kaj smejo v trgovini imeti. Izdelki namreč, katere rokodelci lahko brez parne sile izdelujejo — naj bi imeli le sami pravico prodajati, ne pa trgovci. Trgovci naj imajo le blago, da rokodelce zalagajo ž njim, in pa le take izdelke, ki se le s parno silo morajo izdelovati, ali lite in vtisnene itd. s katerimi ne delajo rokodelcem konkurence. Res, s tem bili bi trgovci za nekaj časa nekoliko udarjeni — toda kmalu bi se rana zacelila, in prišli bi na višjo stopinjo, kakor so sedaj. Ako si pomislimo, če se bode v vsakem kraju moralo narediti toliko izdelkov, kakor se ji sedaj razpeča, biti bode moralo mnogo človeških močij — da nadomestijo sedajno parno silo — morali se bodo nastaviti razni mojstri, in si napolniti z delavci, kar bodo z veseljem storili, svoje delavnice in z raznim blagom in s pripravami, iz čemur bode zopet trgovec podpiran in poplačan za neznamno izgubo.

Večji udarec pa bi s takim zakonom imele tovarne — rokodelec jih gotovo ne bode podpiral z naročili — trgovec tudi ne — ako bi mu bila strogo postavljena meja do prodaje izdelkov tedaj gotovo izostanejo tovarniški izdelki katere nadomestijo rokodelci. S tem so rešeni pogina rokodelci, to je tedaj najpripravnejša pot. da se ohrani rokodelce! Tudi obrtni davek, po načinu, kakor je sedaj razdeljen, donašal bi državi precej večjo svoto, kakor do

sedaj, ko bi se število delavcev pomnožilo; po mestih in deželi pa bi napočil zopet dan zadovoljnega življenja med obrtniki in poljedelci, kakor je bilo nekdanj. Oživila bi zopet razna društva, katera so razpala, in marsikaj dalo bi se še doseči in storiti za onemogle delavce.

Kmetijstvo.

Križi in težave soseda Antona z živinskimi boleznimi.

II. Pogoltnena repa.

(Konec.)

Potrebni zakol naj se preloži za 24—30 ur.

Če se napihnjenje ne poveča, ni velike nevarnosti.

Lupino trokarja naj se pusti še notri, da uidejo plini, ki se vedno nabirajo

Za dober izid se ne sme še obupati. Večkrat se pripeti, da se reči, kakor krompir, repa, vsled telesne gorkote polagoma omehčajo, in zdrknejo v 12—36 urah same od sebe. Tlačenje ni toliko sitno, če so se vstavše se reči omehčale, predpostavljeno, da ni goltanec otekel vsled kakih notranjih poškodovanj. Koristno je zlivati kravi vsako uro pol časice olja, tudi če ga krava izpljuje takoj.

Z veseljem je sprejel Anton to vest. Živinozdravnik in sosed se odstranita. Anton je osebno stražil pri kravi. Vedno je brskal po trokarjevi lupini, ako se je zaprla. Vlival je vsako uro kravi pol časice olja. Drugo jutro je bila krava še precej vesela in čvrsta. Hotela je jesti, a takoj, ko ji kmet ponudi, vzame omelce sena v gobec, spusti na tla. Napihnjenje ni postajalo večje, temveč vedno več zraka je šlo skozi trokarjevo lupino. Počna in davljenska gibanja so nekoliko popustila.

Predpoludne je prešel, ravno tako poldne. Popoldne je krava naenkrat majala zelo močno z glavo in vratom. Istotako je tudi pogoltljevala.

Kmalu potem se približa drogu in začne gristi ostala zeljnata perja. Začetkoma je bilo goltljenje počasno in plašljivo, potem pa vedno živahneje. Z veseljem je Anton zapazil to, kako je krava snedla pomedeno omelce sena s slastjo.

V tem času pride živinozdravnik. Ves iznenadjen je bil, ko mu je Anton pripovedoval, da je krava začela zopet jesti.

Pri preiskovanju našel je živinozdravnik, da kravi ne manjka nič več. Konstatovati ni bilo nobene mrzlice ne velikih bolestij v goltancu. Prinesli so kravi bedenj vode, katero je počasi, a vso izpila. Zdravnik je bil mnenja, da ni potreba več, kake posebne preiskave ali operacije, le treba je kravi dajati nekaj dnij samo tekočo hrano. Seno, rezanico in slamo naj se ne daje kravi kajti stisnjeni kraji v goltancu se bi razdražili in vneli.

Svetoval je tudi, naj se pusti ostenovo lupino toliko časa v rani, dokler krava ne začne prežvekvati.

Pri slovesu je svetoval živinozdravnik Antonu, naj pobere v prihodnje na tla popadle repe, da ne bi bila kravi dana prilika, še kedaj cele repe pogoltniti. Anton si je to dobro zapomnil. Gledal je in pazil, da ni prišla kaka krava k polni vreči podzemljic ali k vozu, polnemu repe.

Novice.

— Osebnosti. Naš rojak konzul Pogačar Alojzij je premeščen iz Jaš v Kairo. Občina Slap pri Vipavi je imenovala g. učitelja Frana Punčuha, ki je tudi načelnik posojilnice v Slapu, častnim občanom.

— Mestna posredovalnica za delo in službe. Leta 1897. je predložil bil že magistratni policijski svetnik Podgoršek F mestnemu občinskemu svetu obširno poročilo za ustanovitev mestne posredovalnice za delo in službe, in je obč. svet bil tudi sklenil da se taka posredovalnica tudi ustanovi. Ker pa je bilo tudi sklenjeno, da se za posredovanje zahteva nizka pristojbina, (10 vinarjev). in dež. vlada mestni občini podelila Koncesije za posredovanje, češ, da bi bilo to veliko pridobitno podjetje mestne občine. Kakor čujemo, je sedaj magistratni policijski svetnik Fr. Podgoršek, kateri se je bil dne 2. t. m. na Dunaju udeležil enquete za deloposredovanje, predložil vnovič svoje poročilo in predlagal, da se za posredovanje za delo in službe vrši popolnoma brezplačno. in da se ustanovi samostojni deloposredovalni urad. Mestni magistrat se je bil obrnil do delodajalcev in delojemalcev v Ljubljani, da so izrekli svoje mnenje o nameravani ustanovitvi mestne posredovalnice za delo. Skoraj jednoglasno so se vsi vprašane izrekli za ustanovitev, a za brezplačno posredovanje in so naglašali, da bi bila rešitev vprašanja v deloposredovanju častno socijalno-politiško dejanje. Upamo, da se bode to že sedaj zgodilo.

— Iz izsterskega dež. zbora Italijanski poslanci isterskega dež. zbora so na predlog posl. dr. Bube sklenili, da se veljavnost mandatov slovenskih poslancev, ki vstrajajo v absinenci, za sedaj še ne prekliče.

— Politično društvo „Sloga“ v Gorici imelo bo dne 25. t. m. svoj letni občni zbor. Kakor se nam piše iz Gorice, utegne biti ta občni zbor jako zanimiv in pomemben za razvoj političnih razmer na Goriškem.

— Zlata poroka. Dne 16. t. m. sta praznovala stariša gospe Svetčeve v Litiji Lovro in Ivana Pive svojo zlato poroko. Oče je bil rojen leta 1814; mati pa l. 1819. Ker sta oba še precej krepka, nadejati se je, da bosta dočakala še demantsko poroko! Čestitamo!

Ilimen. Poročila sta se dne 15. t. m. v Sevnici ob Savi g. dr. Fr. Vidic, ces. kr. urednik državnega zakona in gdč. Marica Cimperšek, učiteljica. Čestitamo!

— Nova orožniška postaja se je ustanovila v Vačah v litijskem okraju.

— Nevihta v Novem mestu. Dne 12. t. m. popoldne mej 4. in 6. uro je po Novem mestu in okolici razsajala silna nevihta. Strela je na več mestih udarila in na proštinem vrtu razklala hruško. Nekaj korakov od te hruške se je mudila neka delavka, kateri pa se ni nič zgodilo.

— Štipendija za znanstveno potovanje po Francoskem je naučno ministerstvo podelilo profesorju na ljubljanski višji realki, g. Laharnarju.